

Bevarandeplan för Natura 2000-området
SE0240100 Spångabäcken-norra

Länsstyrelsen
Örebro län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU som skapades för att hejda utrotning av vilda djur och växter och att bevara deras livsmiljöer. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom nätverket av Natura 2000-områden säkerställs livsmiljöer och arter inför framtiden. Varje land är skyldigt att bevara utpekade naturtyper och arter i landets Natura 2000-områden. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. I Örebro län finns 28 av dessa naturtyper. Taiga, slätterängar i låglandet och högmossar är några exempel på utpekade naturtyper i vårt län. I länet ingår 43 arter i fågeldirektivet och 25 arter ingår i habitatdirektivet. Exempel på arter som ingår fågeldirektivet är havsörn, trana och tjäder och exempel på arter i habitatdirektivet är läderbagge, större vattensalamander, asknätfjäril och guckusko.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan (eller skötselplan) med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska tydliggöra inriktningen på förvaltningen av området och ligga till grund för tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den är ett så kallat "levande dokument".

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. beslut om bildande av naturreservat.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Rolf Wedding

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0240100 Spångabäcken-norra

Kommun: Lindesberg

Områdets totala areal: 15,9 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-02-09

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-03-20

Markägarförhållanden: Staten genom Naturvårdsverket

Regeringsbeslut, historik: SPA: Nej, pSCI: 2000-07-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet:

3260 - Mindre vattendrag

1052 - Asknätfjäril, *Euphydryas (Hypodryas) maturna*

1065 - Väddnätfjäril, *Euphydryas aurinia*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden

I området är det prioriterade bevarandevärdet populationerna av asknätfjäril och väddnätfjäril.

Motivering

Lokalerna i och kring Spångabäcken är en av få platser i Sverige där asknätfjärilen förekommer.

Prioriterade åtgärder

Området är skyddat som naturreservat. Fortsatt aktiv skötsel för att gynna de utpekade fjärilsarterna.

Beskrivning av området

Spångabäcken-norra är ett område längs de två bäckarna Spångabäcken och Klyftanbäcken som hyser den rödlistade fjärilsarten asknätfjäril. Arten förekommer i fuktstråk med ask och olvon inom och ibland även utanför Natura 2000-området. Asken förekommer dels som äldre träd men även i form av yngre träd och buskar. Den är dock tämligen hårt drabbad av askskottsjuka. Spångabäcken-norra gränsar i söder direkt till naturaområdet Spångabäcken (SE0240086).

Spångabäcken är en mindre bäck som rinner ut från den närbelägna Gungsmossen och som nedströms rinner ihop med Munkhyttbäcken. Klyftanbäcken är ett mycket litet vattendrag, som ändå har ett kontinuerligt flöde och endast torkar ut under torra somrar. Här är terrängen klippig och sluttande och bäcken delas upp i flera fåror med fuktiga vitmosseytor i mosaik med torra och kala berghällar. Inom området finns även en mindre och fluktuerande population av vädnnätfjäril som är knuten till ängsvädd inom och utanför området. Spångabäcken-norra ligger en knapp kilometer från det kommunala naturreservatet Munkhyttan (SE0240088), som hyser stabila populationer av ask- och vädnnätfjäril. I väster finns en naturskogslignande bergbrant. I brantskogarna finns inslag av gamla hackspettsangripna aspar med bohål lämpade för ugglor. Asparna har en rik lavflora och solexponerade exemplar är angripna av den rödlistade aspraktbaggen.

Bevarandeåtgärder

Gällande regelverk

- Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).
- Området är skyddat som naturreservat enligt 7 kap. 4§ Miljöbalken.
- 1052 asknätfjäril och 1065 Vädnnätfjäril:
Vilt levande exemplar av arten är fredade enligt 1-4 stycket 4§ Artskydds-förordningen (2007:845) vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt störa, fånga eller döda arten, eller avsiktligt förstöra eller skada bo- och viloplatser samt att skada eller samla in ägg.
Vilt levande exemplar av arten omfattas av 23§ Artskyddsförordningen, vilket innebär att det är förbjudet att förvara och transportera arten.

Genomförda skötselåtgärder

Åtgärdsarbetet har varit intensivt de senaste åren. Den del som ligger väster om vägen har öppnats upp rejält genom avverkning och ringbarkning.

Planerade åtgärder

- Ytterligare restaureringsåtgärder krävs för att öppna upp området i och nedanför branten i väst för att öka solinstrålningen så att det blir attraktivt för den värmekrävande larvutvecklingen. Att bibehålla och skapa solöppna miljöer för fjärilarna såväl inom som utanför Natura 2000-området kommer att kräva årliga röjningsinsatser. Om för stora ytor öppnas upp riskerar de lämpliga habitatfläckarna att bli för blåsiga.
- På sikt bör Natura 2000-området knytas ihop med Munkhyttan i norr.
- Vid nästa tillfälle att kvalitetssäkra Natura 2000-områdena bör de båda Spångabäcken norra och Spångabäcken slås samman till ett Natura 2000-område eftersom de ligger angränsande till varandra och har samma syfte och inriktning på skötseln.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Biogeografisk uppföljning av väddnätfjäril och asknätfjäril sker årligen sedan 1992.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet

3260 - Mindre vattendrag

Areal: 0,15 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Spångabäcken är en mindre bäck som rinner ut från den närbelägna Gungsmossen och som nedströms rinner ihop med Munkhyttebäcken. Här är terrängen klippig och sluttande och bäcken delas upp i flera fåror med fuktiga vitmosseytor i mosaik med torra och kala berghällar. Stränderna är beväxta med fuktängs- och kärrväxter, bl.a. ängsvädd, och övergår ofta diffust i omgivande översvännings- och översilningsskärr. I vattendraget finns en reproducerande stam av öring.

Bevarandemål

Arealen 3260 Mindre vattendrag ska vara minst 0,15 hektar. Vattendragens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Vattendragen ska ha en god vattenkvalitet och en naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar. Öring och andra typiska arter ska förekomma i vattendraget.

Negativ påverkan

- Reglering av vattenföringen. Reglering kan orsaka störd flödesdynamik, fragmentering/vandringshinder, överdämning av våtmarks- och strandområden, torrläggning av vattendragssträckor och/eller ändrade näringsförhållanden.
- Markavvattning, markberedning och skyddsdikning ger ökad avrinning och risk för erosion. Ingreppen kan orsaka grumling och igenslamning av bottnar samt förändrad hydrologi i strandmiljön.
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.
- Exploatering av strandområden är negativt för möjligheten att upprätthålla naturliga strandmiljöer och riskerar att öka framtida efterfrågan om översvänningskydd.
- Infrastrukturanläggningar; byggande, underhåll och trafik kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag. Broar och vägtrummor kan utgöra vandringshinder och vara flaskhalsar vid höga flöden (med risk för utspolning av vägbankar mm).
- Utsläpp av föroreningar från punktkälla, t.ex. avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet.
- Försämrade vattenkvalitet orsakad av antropogena, diffusa källor – förorening, miljögifter (inklusive metaller) och eutrofiering.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen är gynnsamt.

1052 - Asknätfjäril, *Euphydryas (Hypodryas) maturna*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Asknätfjäril förekommer i halvöppen skogsmark, i öppna korridorer längs vattendrag, kraftledningsgator och skogsbilvägar, på gläntor och hyggen. Den förekommer särskilt i områden med översilningsmarker och längs mindre bäckar med begränsade översvämningar under vinter och vår. Tidigare förekom asknätfjärilen i kanten av beteshagar samt i skogsbryn och gläntor. Idag utgörs livsmiljön huvudsakligen av igenväxande hyggesmark där värdväxterna olvon och ask slagit upp. Den föredrar mycket tydligt mark där näringsförhållandet är så knappt att ask och olvon endast klarar att växa på eller vid rörligt vatten och i övrigt saknas på omgivande mark. Kalkhaltig jordmån och näringstillförsel genom ytligt rörligt markvatten på översilad mark och i bäckkanter är en förutsättning för att värdväxterna skall förekomma tillräckligt talrikt i Örebro län. En mosaikartad torr och våt miljö med talrika stenblock och större ytor med vitmossa ger dessutom upphov till gynnsamma miljöer för larvens diapaus. Asknätfjärilens larver livnar sig på mindre askar och olvonbuskar som måste växa i vindskyddade positioner med god solexponering. Asknätfjäril är en utpräglad successionsart som är helt beroende av de tidiga (10-25 år) skogligena successionsstadier som uppkommer efter störning i form av brand, stormfällning eller slutavverkning. Arten försvinner när återväxten hos träden nått en bestämd höjd. Den är således beroende av en fungerande störningsdynamik på landskapsnivå för att på sikt kunna finnas kvar.

Asknätfjärilspopulationen i området tillsammans med det angränsande Spångabäcken är stor och stabil. I de båda Natura 2000-områdena Spångabäcken och Spångabäcken norra återfanns år 2016 största delen (70 %) av asknätfjärilens larvkolonier på olvon.

Bevarandemål

I området ska det finnas en livskraftig population av asknätfjäril. Livsmiljön ska bevaras och skötas på ett sådant sätt som gynnar arten. Fjärilens värdväxter; ask och olvon ska gynnas. Hydrologin ska vara opåverkad och spridningskorridorer ska skötas och bevaras.

Negativ påverkan

- Historiskt sett så har det största hotet varit förändrat jord- och skogsbruk. Småjordbruk med en mosaik av olika bruksytor och andra skogsbruk- och hävdmetoder (skogsbete) har med stor sannolikt gynnat arten. Storskaligt skogsbruk med stora avverkningsytor förhindrar den småskaliga mosaik som arten kräver. En fungerande störningsdynamik på landskapsnivå omintetgörs eftersom nya livsmiljöer uppstår med alltför långt intervaller inom rimligt spridningsavstånd.
- Markavvattning, skyddsdikning och markberedning omintetgör nödvändig markfuktighet under torrare somrar. Arten är uttorkningskänslig i alla utvecklingsstadier och det är mycket viktigt att bäckar och översilningsmarker lämnas orörda.
- Älgbete på ask- och olvon utgör ett hot. Blad av ask och olvon är en begärlig föda för älgen och äggsamlingar riskerar att avbetas. Älgbetet reducerar även mängden uppväxande ask och olvon.
- Askskottsjuka minskar tillgången på ung ask och olvonbladvecklaren utgör ett hot mot olvon.
- Fragmentering av lämpliga livsmiljöer genom t.ex. exploatering är ett stort hot då det har visat sig att när fragmenteringen överskrider en kritisk gräns och delpopulationerna i alltför hög grad isolerats från varandra är det endast en tidsfråga innan arten dör ut i ett helt område.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt. Spångabäcken hyser idag en relativt stark population. Åtgärderna som utförts, röjningar av buskar och träd för en mer solexponerad livsmiljö, har gett önskad effekt och 2015 var larvpopulationen större än på flera år.

I områdena Spångabäcken och Spångabäcken norra återfanns 70 % av asknätfjärilens larvkolonier på olvon (vid 2016 års inventering).

1065 - Väddnätfjäril, *Euphydryas aurinia*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Väddnätfjäril, eller ärenprisnätfjäril som den något missvisande kallats tidigare, är en fukt- och värmekrävande art med ängsvädd som värdväxt. De fyra viktigaste kraven på dess livsmiljö är att:

- De ängsväddplantor som nyttjas för äggläggning växer i miljöer med relativt lågvuxna omgivande växter.
- Skuggan från omgivande träd och buskar inte bryter solexponeringen av ägg och de kolonilevande larverna under dagen.
- Habitatet måste ha konstant markfuktighet, där speciellt vitmossor bidrar till att bevara fukten i markens ytskikt.
- Habitatfläckarna inte riskerar att översvämmas under vegetationsperioden.

I Örebro län förekommer väddnätfjärilen i kärnområdet för asknätfjäril, men även i lämpliga avsnitt i en ledningsgata från Mårdshyttan och ner till Klockhammar samt i rikkärr i Älvtången-området. Endast två lokaler hävdas den ena med extensivt bete och den andra med slåtter och efterbete. Med bete tenderar bladen i ängsväddens bladrosetter att bli för små samt ligga för tätt inpå marken. Fjärilen kommer då inte åt att lägga sina ägg på bladens undersida och de små bladen utgör ett för litet underlag för larvernas näringsintag. Återkommande röjningar är den viktigaste skötselmetoden. Dessa leder ofta till måttliga störningar i markskiktet som gynnar ängsvädd. I kraftledningsgator är patrullstigarna gynnsamma miljöer.

Honan placerar äggen i samling om cirka 50-200 stycken på ängsvädd. Larverna lever sedan socialt i stora grupper och spinner spånadsväv runt värdväxten för att skapa en skyddande miljö. I norra Örebro län d.v.s. i den norra delen av utbredningsområdet övervintrar även en stor del av larverna ytterligare en vinter. Under övervintringen, som sker i en vattentät spånad, är larverna beroende av kontinuerlig markfukt och är relativt okänsliga för översvämning. Fjärilen flyger vanligen i juni.

Arten är obenägen att sprida sig utanför sitt gynnsamma habitat men förflyttar sig inom sammanhållna gläntor och korridorer längs vattendrag, myrmark, skogsbilvägar och kraftledningsgator. Enstaka individer, främst nykläckta, uppsöker nya habitat och kan då flyga över skogsridåer, dock förefaller bredare odlingsbygder eller större sjöar, över en kilometer, utgöra spridningsbarriärer.

Bevarandemål

I området ska det finnas en livskraftig population av väddnätfjäril. Livsmiljön ska bevaras och skötas på ett sådant sätt som gynnar arten. Fjärilens värdväxt, ängsvädd ska gynnas. Körskador och negativ påverkan på hydrologin får inte förekomma.

Negativ påverkan

- Väddnätjäril missgynnas av alltför hårt och kontinuerligt bete. Ängsvädden blir svårtillgänglig för väddnätjärilen eftersom rosettbladen blir små och ligger tätt mot marken.
- Förändringar i markens fuktighetsförhållanden på grund av skogbilvägsdragning eller skyddsdikning kan helt förstöra möjligheterna till reproduktion på en lokal. Utdikning eller annan dränering av våtmarker som våtar och kärr har inneburit att lokala populationer försvunnit.
- Fragmentering av lämpliga livsmiljöer är ett stort hot då det har visat sig att när fragmenteringen överskrider en kritisk gräns och delpopulationerna i alltför hög grad isolerats från varandra är det endast en tidsfråga innan arten dör ut i ett helt område.

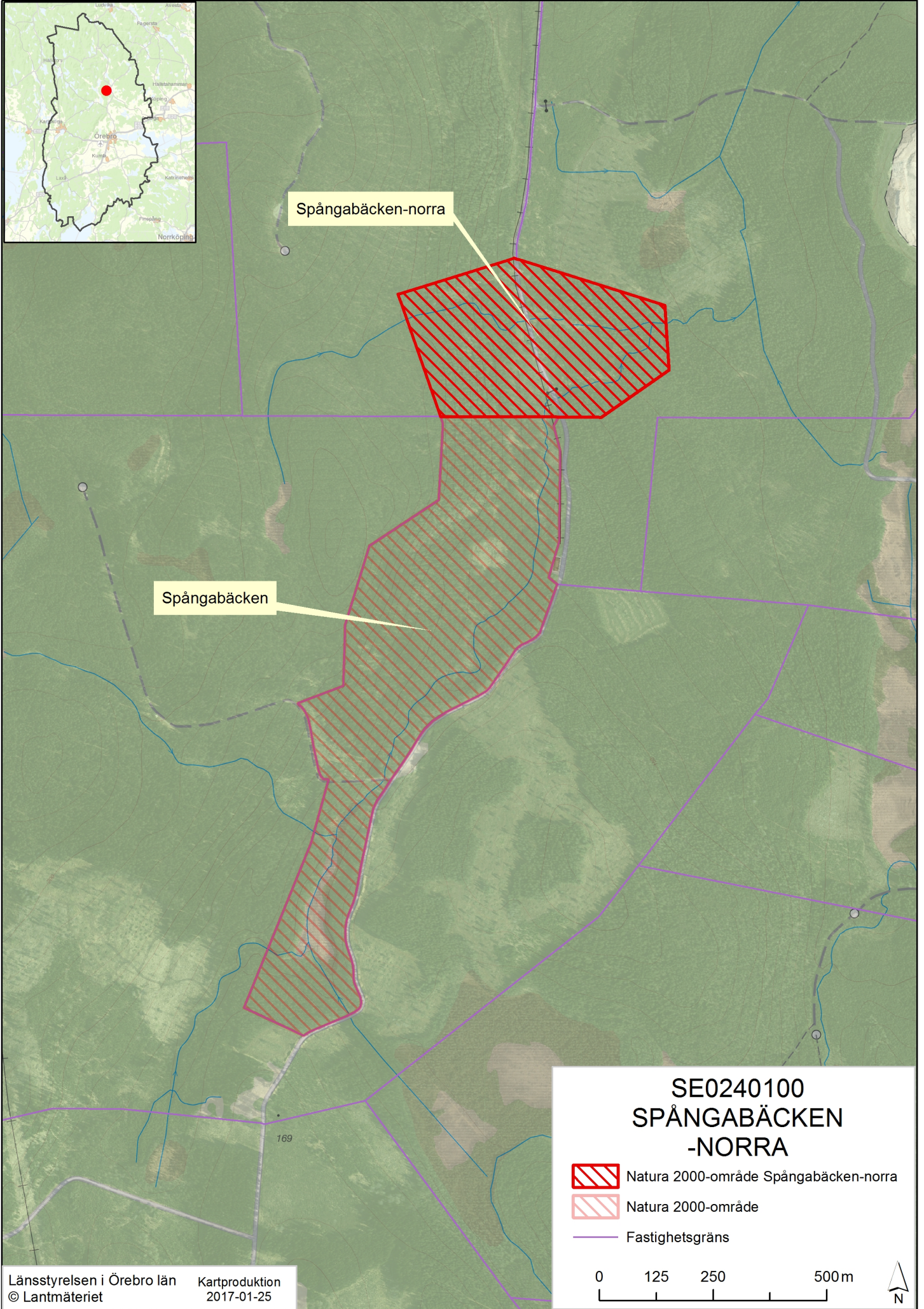
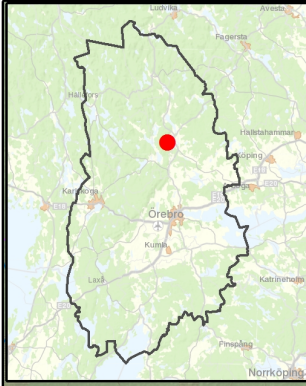
Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för väddnätjärilen i området är inte gynnsam. Populationen är så pass liten i Spångabäcken norra att arten lätt kan försvinna. Vuxna individer av arten har vid inventeringar noterats årligen i några få exemplar, max upp till 10 ex.

Dokumentation

- Artportalen, ArtDatabanken SLU (www.artportalen.se)
- Eliasson, C. 1999. Utvärdering av överlevnadspotentialen för boknätfjäril *Euphydryas maturna* och ärenprinsnätfjäril *Euphydryas aurinia* på olika förekomsttytor i Nora och Lindesbergs kommuner, Örebro län. Länsstyrelsen i Örebro län, opublicerad rapport.
- Eliasson, C. 2002. Rapport om övervakning och inventering med sammanställning av äldre fältdata av ärenprinsnätfjärilen i Nora och Lindesbergs kommun 2002. Länsstyrelsen i Örebro län, opublicerad rapport.
- Eliasson, C. m fl. 2002. Rapport om övervakning och inventering med sammanställning av äldre fältdata av boknätfjärilen i Nora och Lindesbergs kommun 2002. Länsstyrelsen i Örebro län, opublicerad rapport.
- Eliasso C., 2015. Övervakning och inventering av asknätfjäril och väddnätfjäril i Örebro län 2015. Opublicerad rapport.
- Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering.
- Länsstyrelsen i Örebro län. Bevarandeplan för Spångabäcken norra 2005.

Översiktskarta

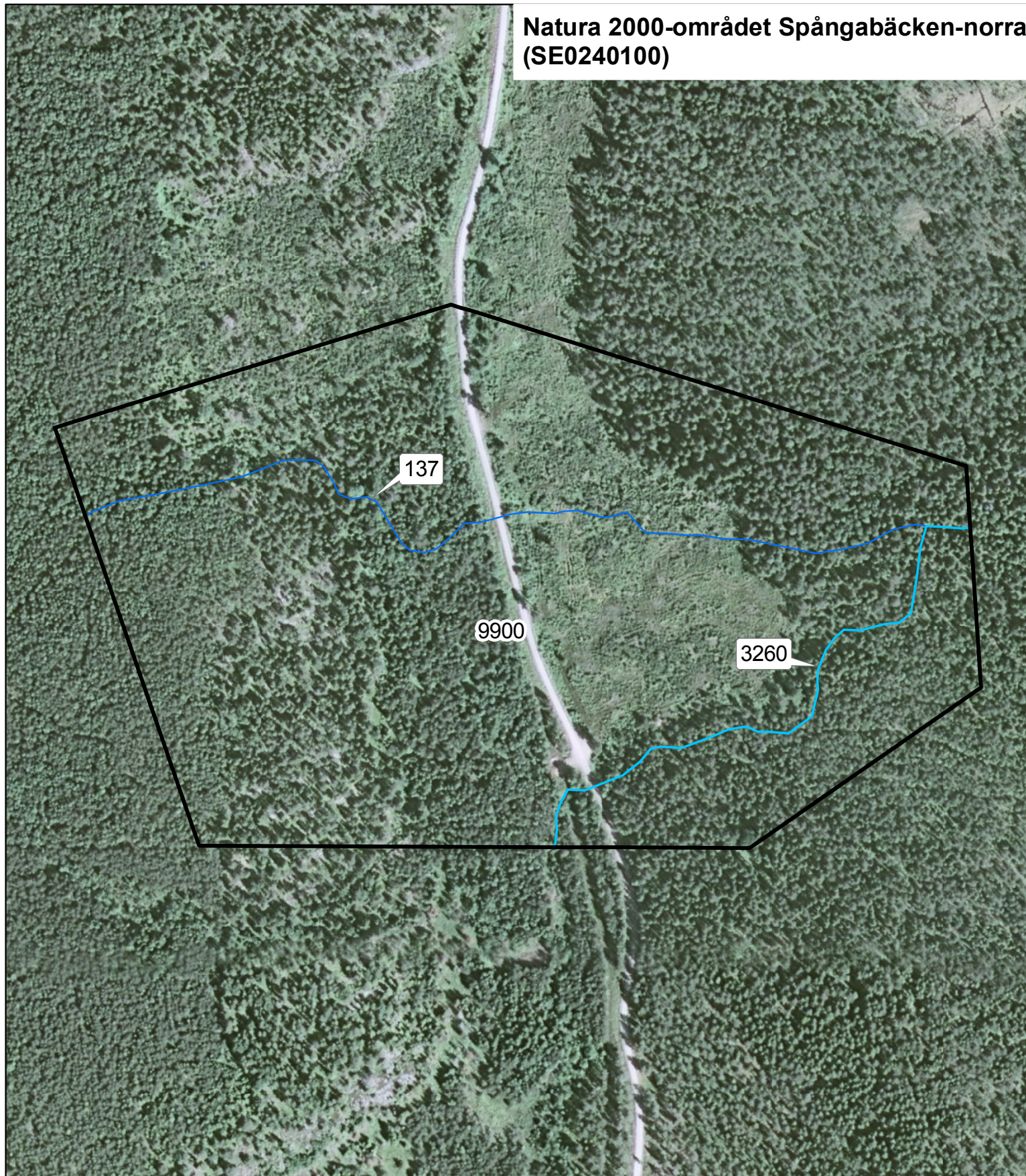
SE0240100 SPÅNGABÄCKEN -NORRA

- Natura 2000-område Spångabäcken-norra
- Natura 2000-område
- Fastighetsgräns

0 125 250 500 m

Natura 2000-området Spångabäcken-norra
(SE0240100)

Teckenförklaring

 Naturtyper

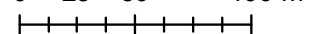

Natura 2000-naturtyper (yta totalt, ha)
3260 Mindre vattendrag (0,06)

Övriga naturtyper (yta totalt, ha)
137 Övriga naturliga vattendrag (0,09)
9900 Ickenatura-skog (15,93)

0 25 50 100 m

Länsstyrelsen Örebro län
©Lantmäteriet

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro